UOT: 595.7 [654+632.7]

AĞSU VƏ AĞDAŞ RAYONLARININ ÜZÜM AQROSENOZLARINDA RAST GƏLİNƏN NÖVLƏR HAQQINDA İLKİN MƏLUMATLAR

ƏHMƏDOV B.Ə., SƏFƏROVA İ.M., QAZİ S.Q., RZAYEVA G.Z., DADAŞOVA L.B.
AMEA Zoologiya İnstitutu
seliqeqazi08@gmail.com

Abstract: During the analysis of materials collected from agrocenoses in Agdash and Agsu regions of Azerbaijan during the expeditions, 38 species belonging to 3 groups and 11 seasons of grape damage were found in the farms.
Keywords: *Agrocenosis, Coleoptera, Scarabaeidae, entomophagus.*

GİRİŞ

Azərbaycanın Qazax, Şəmkir, Şamaxı və Qax rayonları ərazilərində arxeoloji qazıntılar zamanı içərisində üzüm toxumu və daş bağlamış şərab olan saxsı küplərin tapılması ölkəmizdə üzümçülüyün tarixinin çox qədim olduğunu göstərir.

Qədim alimlərin əsərləri və Azərbaycanda olan səyyadların qeydləri də bunu sübut edir. Rəvayətə görə, hələ ərəblərin və farsların basqınına qədər həmin yerlərin əhalisi üzümçülük və kustar şərablıqla məşğul olmuşlar [1].

Bildiyimiz kimi, son illər ölkəmizdə aqrar sahənin, o cümlədən, üzümçülüyün inkişafı üçün dövlətimiz tərəfindən ciddi addımlar atılır.

Dövlətimiz kənd təsərrüfatı əməkçilərinin və mütəxəssislərinin qarşısında məhsul itkisinin minimuma endirilməsi və əhalinin keyfiyyətli məhsulla təmin edilməsi üçün mühüm tapşırıqlar qoymuşdur.

Bu tapşırıqları yerinə yetirmək və yüksək məhsul əldə etmək üçün, heç şübhəsiz ki, itkiyə səbəb olan zərərvericilərin aqrosenozda növ tərkibi, yayılması və təsərrüfat əhəmiyyətliliyi ətraflı araşdırılmalıdır.

MATERİAL VƏ METODİKA

Tədqiqatlar, əsasən, 2021-ci ildə Ağsu və Ağdaş rayonu ərazisində fəaliyyət göstərən üzümçülük təsərrüfatlarında həyata keçirilmişdir. Müşahidələr və materialların toplanması entomologiyada qəbul olunmuş metodlara əsaslanmışdır [2; 3].

ALINMIŞ NƏTİCƏLƏRİN TƏHLİLİ

Ekspedisiyalar zamanı aqrosenozlardan toplanmış materialların təhlili zamanı təsərrüfatlarda üzüm bitkisinə zərər verən 3 dəstəyə, 11 fəsiləyə mənsub 38 növə rast gəlinmişdir.

DƏSTƏ 1 : **Coleoptera**
Fəsilə: Scarabaeidae
Oryctes nasikornis L.
Pentodon idiota Hebst.
Amphimallon golstialis L.
Anoxia pilosa F.
Melolantha pectoralis Germ.
Miltogragus aeguinoctialis Herbst.
Poliphylla olivieri Gast.
Rhizotrogus aestivus Ol.
*Cetonia au*rata L.

Epicometis hirta Poda
Oxytgyrea cinctella Schaum
Oxythyrea funesta Poda
Potosia hungarica Hbst.
Fəsilə: Elateridae
Agriotis lineatus L.
Agriotes sputator L.
Agroites obscurus L.
Fəsilə: **Chrysomelidae**
Labidostomis lucidae Germ.
Adoxus obscurus L.
Fəsilə: **Curculionidae**
Psalidium maxillosum F.
Phyllobius betulae F.
DƏSTƏ 2. Lepidoptera
Fəsilə : Tortricidae
Lobesi botrana Schiff.
Fəsilə: **Lymantriidae**
Ocnerrag aispar L.
Fəsilə: **Noctuidae**
Agrotis nigrum
Agrotis ipsilon
Agrotis segetum
Agrotis exclamations L.
Agrotis obesa B.
Euxoa aguilina Schiff.
Heliothis armigera Hbn.
DƏSTƏ 3. Orthoptera
Fəsilə: Tottigonidae
İsopya adelingii Stshelk
Tettigonia viridissima L.
Tettigonia candat Charp.
Fəsilə: Gryllotalpidae
Gryllotalpa gryllotalpa L.
Fəsilə: Acrididae
Galliptamus italicus L.
Dociostaurus maroccorus Thumb.

Göründüyü kimi, aqrosenozda böcəklər (Coleoptera) dəstəsinin nümayəndələri daha çox üstünlük təşkil edirlər, sonrakı yerləri kəpənəklər (Lepidoptera) və düzqanadlılar (Orthoptera) dəstəsi tutur. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, aqrosenozda eyni zamanda mənsubiyyəti təyin olunmamış hörümçək, gənə və bir sıra entomofaqlara da rast gəlinmişdir. Tədqiqatlar davam etdirilir.

ƏDƏBİYYAT

1. Abbasov S.A. Üzümçünün məlumat kitabı. Bakı, 1972, s.3.
2. Фасулатн К.К. (1971). Полевое изученне наземных безпозвоночных. М. Высш. школа. 1971. 424 с.
3. Поляков И.Я. Прогноз распространення вреднтелей сельскохозяйственных культур. Л. «Колос», 1964, 324 с.